

แบบฟอร์มแนวปฏิบัติที่ดี (Good Practice)

แนวปฏิบัติที่ดี เรื่องการบริหารความเสี่ยงการฝึกปฏิบัติวิชาชีพปฏิบัติการบริหารทางการพยาบาล ในสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019(โควิด-19)

เจ้าของผลงาน สุรีย์ ธรรมิกบวร จิตรรดา พงศราริก ลออ สิงห์โชติสุขแพทย์ มุกข์ตา ผดุงยาม มนชยา สมจรีต ลีชล ทองมา

ผู้จัดทำ และนำเสนอ ผศ.ดร.สุรีย์ ธรรมิกบวร suree.tru@mail.pbru.ac.th ,081-2669049

- 1) การจัดการความรู้ด้านการเรียนการสอน
- 2) การจัดการความรู้ด้านงานวิจัย/งานสร้างสรรค์
- 3) การจัดการความรู้ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม
- 4) การจัดการความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม
- 5) การจัดการความรู้ด้านการบริหารจัดการ
- 6) การจัดการความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

1.บทสรุปโครงการ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตเป็นอย่างมากเนื่องจากมีโอกาสเกิดการสัมผัสเชื้อขณะปฏิบัติงาน หรือการติดต่อระหว่างการเดินทาง อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนยังคงต้องดำเนินต่อไปเพื่อให้สามารถบรรจุกำลังคนด้านสาธารณสุขให้กับประเทศได้ รายวิชาปฏิบัติการบริหารทางการพยาบาลเป็นรายวิชาที่จัดฝึกในช่วงมีการระบาด จึงได้จัดทำแนวปฏิบัติการบริหารความเสี่ยงในการฝึก ในสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ สามารถจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการบริหารทางการพยาบาลได้อย่างต่อเนื่องในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยง โดยประเมินผลลัพธ์จาก 1)การจัดการเรียนการสอนบรรลุผลตามระยะเวลาที่แผนการศึกษากำหนดไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์การเรียนนักศึกษาสามารถผ่านการเรียนในทุกรายวิชาที่กำหนด 3) อาจารย์ผู้สอนสามารถดำเนินการจัดการสอนได้ตามแผน

การบริหารความเสี่ยงใช้หลักการบริหารแบบยืดหยุ่น(resilience organization) คือมีความยืดหยุ่นในการบริหารการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติ แนวปฏิบัติที่ดีประกอบด้วย 1) การปรับแผนร่วมกัน 2)การสร้างทีม 3) ประเมินผลต่อเนื่องและปรับแผน ผลสำเร็จของการดำเนินการคือ นักศึกษาผ่านการฝึกปฏิบัติตามที่รายวิชา กำหนด

2. ที่มาและความสำคัญของโครงการ

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ยังคงระบาดอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปลายปี 2562 โดยมีแนวโน้มยังคงสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 ในวันที่ 10 ธันวาคม 2563 พบว่าจำนวนผู้ติดเชื้อทั่วโลก 69,277,000 คน มีอัตราการเสียชีวิตเท่ากับ 2.3 % และจำนวนผู้ติดเชื้อในประเทศไทยเพิ่มขึ้น 18 ราย มีผู้ป่วยยืนยันสะสม 4,169 ราย หลังจากนั้นมีการระบาดในกลุ่มตลาดกลางกุ้ง จังหวัดสมุทรสาคร ทำให้สถิติผู้ป่วยรายวันสูงมากกว่า 500 ราย¹ การแพร่ระบาดของโรคส่งผลกระทบต่อภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งต่อบุคคลทั่วไปในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม บุคลากรแนวหน้าด้านสาธารณสุข² รวมทั้งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา จากการสั่งปิดสถานศึกษาทุกระดับ รวมถึงระดับมหาวิทยาลัย³ สาขาพยาบาลศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งที่ได้รับผลกระทบต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างมากโดยเฉพาะการศึกษาภาคปฏิบัติ⁴ ซึ่งต้องฝึกปฏิบัติในโรงพยาบาลต่าง ๆ ตามรายวิชาที่กำหนด

หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มีผลกระทบในการจัดการเรียนการสอนทั้งการเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยมีผลกระทบต่อการจัดการสอนภาคปฏิบัติมากที่สุด เพราะในช่วงการระบาดระลอกใหม่ในช่วงปลายเดือนเดือนธันวาคม 2563 ซึ่งระบาดที่จังหวัดสมุทรสาครเป็นเขตจังหวัดใกล้เคียงกับจังหวัดเพชรบุรีซึ่งเป็นที่ตั้งสถาบัน ช่วงดังกล่าวเป็นช่วงนักศึกษาชั้นปีที่ 4 กำลังฝึกภาคปฏิบัติที่โรงพยาบาลแหล่งฝึกได้แก่ โรงพยาบาลประจวบคีรีขันธ์ โรงพยาบาลชะอำ และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีเฉพาะรายวิชาภาคปฏิบัติเท่านั้น ซึ่งในระหว่างที่มีการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ในช่วงแรกนั้น นักศึกษายังคงฝึกภาคปฏิบัติตามแผนที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามโรงพยาบาลที่เป็นแหล่งฝึกกำหนดเพื่อให้เกิดความปลอดภัยทั้งต่อผู้ให้บริการและผู้รับบริการตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ดังนั้นคณะพยาบาลศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ร่วมกับแหล่งฝึกภาคปฏิบัติ จึงได้มีการเตรียมการเพื่อรับมือกับสถานการณ์วิกฤติการศึกษาดังกล่าว และเพื่อบริหารความเสี่ยงให้ทั้งอาจารย์และนักศึกษาปลอดภัยจากการสัมผัสเชื้อขณะปฏิบัติงานอีกด้วย

จากการทบทวนแนวทางการแก้ไขพบว่าสถาบันการศึกษาพยาบาลศาสตร์หลายสถาบันมีการปรับแผนรายวิชาทฤษฎีมาเรียนก่อน กรณียังมีรายวิชาทฤษฎี กรณีมีเฉพาะรายวิชาปฏิบัติ จะจัดการฝึกในห้องปฏิบัติการในกรณีที่สามารถเปิดการเรียนการสอนในสถาบันได้ สำหรับการระบาดระลอกใหม่ ในกรณีของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี กำหนดให้จัดการเรียนการสอนออนไลน์เท่านั้น และในรายวิชาปฏิบัติให้คณะพิจารณาดำเนินการตามเหมาะสม ประกอบกับประกาศมาตรการป้องกันของศูนย์ควบคุมและป้องกันการระบาดจากสถานการณ์โควิดและประกาศของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม³ ได้กำหนดมาตรการลดการเดินทาง โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ที่มีการระบาดรุนแรง สาขาพยาบาลศาสตร์จึงถือเป็นความรับผิดชอบที่ต้องรอบคอบต่อการจัดการให้มีผลกระทบการเรียนการสอนให้น้อยที่สุดและรับผิดชอบต่อป้องกันการระบาด การติดต่อของโรค ดังนั้นจึงมีการดำเนินการโดยใช้หลักการบริหารจัดการความเสี่ยงในลักษณะเข้มข้นใกล้ชิดร่วมกันทุกฝ่ายแต่มีความยืดหยุ่นสูงสุดเพื่อทำความเข้าใจ ทั้งกับผู้เรียน ผู้ปกครอง ผู้สอน และแหล่งฝึก และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ รายวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาลเป็นรายวิชาที่ถูก

ปรับให้ฝึกในช่วงที่มีการระบาดดังนั้นผู้รับผิดชอบรายวิชาและทีมผู้สอนจึงร่วมกันวางแผนบริหารความเสี่ยงในการฝึกปฏิบัติ

3. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. การจัดการเรียนการสอนเป็นตามแผนการศึกษาในสถานการณ์โควิด
2. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในการฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการบริหารทางการพยาบาล
3. อาจารย์ผู้สอน ดำเนินการจัดการสอนได้ตามที่วางแผน

4. เป้าหมายของโครงการ

- 4.1 กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 4 จำนวน 68 คนอาจารย์ที่เกี่ยวข้องจำนวน 6 คน
- 4.2 ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการคือแผนการศึกษาเป็นตามที่กำหนด
- 4.3 นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5. การดำเนินการโครงการตามหลัก PDCA

วิธีดำเนินการ การดำเนินการตามแนวทางวงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle: PDCA)⁵ ดังนี้

5.1 ขั้นวางแผน (Plan: P) แผนดำเนินการ ประกอบด้วย

1. คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอนร่วมกันประเมินแผน และหาข้อมูลเพื่อสร้างทางเลือก 2. ประชุมปรับแผนต่อเนื่องตามสถานการณ์
  3. ประสานเครือข่ายโรงพยาบาลที่เป็นแหล่งฝึกในการร่วมวางแผน
  4. แสวงหาทางเลือกใหม่เพื่อเพิ่มโอกาสในการบริหารจัดการ
  5. ประชุมทำความเข้าใจบุคลากรสายสนับสนุนในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์และสนับสนุนการสอนออนไลน์
- แนวคิดในการดำเนินการ

1. การยึดเป้าหมายหลักบนการจัดการความเสี่ยงด้วยหลักความยืดหยุ่นสูงสุด (resilience management)¹¹ และปฏิบัติตามมาตรการสำคัญของการป้องกันการติดเชื้อและการระบาดโดยเคร่งครัด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การฝึกปฏิบัติตามกำหนดในหลักสูตร
2. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับผิดชอบทุกระดับ
3. การสื่อสารที่รวดเร็ว ถูกต้อง แบบสองทาง

5.2 ขั้นดำเนินการ (Do: D)

1. อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชา ประชุมต่อเนื่องใกล้ชิดกับพยาบาลที่เลี้ยงในโรงพยาบาลแหล่งฝึก และกับอาจารย์ผู้ร่วมสอน เพื่อระดมสมองแก้ไขร่วมกัน มีการปรับแผนการฝึกภาคปฏิบัติในนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 โดยปรับให้ฝึกต่อเนื่องในแหล่งฝึกเดิมเพื่อลดการเคลื่อนย้ายเดินทางซึ่งจะเป็นการเพิ่มความเสี่ยงจากการเดินทาง โดยอาจารย์

ผู้รับผิดชอบรายวิชาประสานขอความร่วมมือและทำความเข้าใจกับพยาบาลพี่เลี้ยงแหล่งฝึกซึ่งรับผิดชอบดูแลนักศึกษาในระหว่างฝึกปฏิบัติ และปรับให้ฝึกในรายวิชาที่มีความเสี่ยงน้อยที่สุดจากเดิมต้องฝึกในรายวิชาปฏิบัติการรักษาพยาบาลเบื้องต้นที่ต้องฝึกในแผนกตรวจผู้ป่วยนอก ซึ่งมีความเสี่ยงสูงเนื่องจากต้องเผชิญหน้ากับผู้ป่วยที่มารับการรักษาในขณะที่ยังไม่ได้รับการวินิจฉัยโรค โดยปรับให้ฝึกในรายวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล ซึ่งในช่วงดังกล่าวนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีการฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดา ทารกและการผดุงครรภ์ที่โรงพยาบาลประจวบคีรีขันธ์และโรงพยาบาลชะอำ จึงกำหนดให้มีการฝึกปฏิบัติในรายวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาลที่แผนกผู้ป่วยใน ได้แก่ หอผู้ป่วยอายุรกรรม หอผู้ป่วยศัลยกรรม หอผู้ป่วยศัลยกรรมกระดูกของโรงพยาบาลประจวบคีรีขันธ์ต่อเนื่องและกำหนดให้นักศึกษาพยาบาลที่ฝึกในโรงพยาบาลชะอำอยู่แล้ว ฝึกต่อเนื่องในหอผู้ป่วยชายและหอผู้ป่วยหญิงโรงพยาบาลชะอำต่อไป รายวิชาฝึกนี้ใช้เวลาฝึก 2 หน่วยกิต 120 ชั่วโมง กำหนดการนิเทศ ในระบบออนไลน์ โดยการมอบหมายอาจารย์นิเทศประจำกลุ่ม และตั้งไลน์กลุ่มเพื่อติดตามสนับสนุนโดยมีพยาบาลพี่เลี้ยงร่วมดูแลใกล้ชิด

2. จัดอุปกรณ์สนับสนุนการป้องกันตน และการเตรียมการฝึกปฏิบัติก่อนการฝึกปฏิบัติจริงที่แหล่งฝึก ได้แก่ surgical mask

3. สร้างความตระหนักให้แก่อาจารย์และนักศึกษาทุกคนถึงการปรับตัวในบริบทของชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ซึ่งสถานการณ์โรคระบาดในระบบทางเดินหายใจเช่นนี้จะเกิดขึ้นต่อไปเรื่อยๆ และเป็นภาวะวิกฤติที่เป็นปกติของชีวิต

4. จัดให้มีระบบและกลไกการดูแลใกล้ชิดในการเสริมสร้างกำลังใจในขณะที่มีภาวะตึงเครียด และให้การสนับสนุนช่วยเหลือตามความจำเป็นตลอดเวลา แก่อาจารย์และนักศึกษา ได้แก่ ระบบอาจารย์ที่ปรึกษา ระบบให้คำปรึกษาออนไลน์ การประชุมติดตาม และนิเทศเยี่ยมเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น ด้วยตระหนักถึงความเสี่ยงจะเห็นว่าทุกภาคส่วนร่วมกันหาทางเลือกที่ดีที่สุดและร่วมกันแก้ไขปัญหาเพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดกับผู้เรียนและผู้ป่วย ตลอดจนผลกระทบต่อโรงพยาบาลแหล่งฝึกที่นักศึกษาจะต้องไปฝึกงาน และการทำความเข้าใจกับนักศึกษาและผู้ปกครองในความจำเป็นและสิ่งที่ควรเคร่งครัดปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5. จัดให้มีความยืดหยุ่นในการเรียนรู้โดยการปรับกลยุทธ์การเรียนการสอนที่หลากหลายเพิ่มเติมจากภาวะปกติเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้นักศึกษาได้รับการเรียนรู้สูงสุด

6. ผู้รับผิดชอบรายวิชาจัดทำแผนสอนภาคปฏิบัติร่วมกับพยาบาลพี่เลี้ยงในแหล่งฝึก และมีการสอนผ่านการประชุมออนไลน์เสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้อาจารย์นิเทศประจำกลุ่ม มีการยืดหยุ่นเรื่องเวลาให้เป็นไปตามความเหมาะสมและความพร้อมของผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการให้กำลังใจนักศึกษา สอบถามทุกข์สุข กระตุ้นให้เกิดการใช้ศักยภาพอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้เกิดการปรับตัวกับภาวะวิกฤติและปรับตัวกับความกดดัน ความเครียดจากสถานการณ์การเรียนรู้วิถีใหม่ อาจารย์นัดหมายการเรียนยืดหยุ่นในเวลาที่นักศึกษามีความพร้อมโดยนัดหมายล่วงหน้า⁶ และเป็นเวลาที่นักศึกษาพร้อมนับว่าเป็นการเสียสละเวลา และความยืดหยุ่นของอาจารย์ผู้สอน

5.3 ขั้นติดตามประเมินผล(Check: C)

กำหนดการประเมินผลจากการจัดการเรียนการสอนสามารถดำเนินการต่อเนื่อง โดยติดตามประเมินจากผู้รับผิดชอบรายวิชาทุกสัปดาห์ และการประเมินผลจากนักศึกษาและแหล่งฝึก โดยการประชุมออนไลน์ ในรายวิชาที่นิเทศโดยพยาบาลพี่เลี้ยงคือรายวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล

5.4 ขั้นปรับปรุง (Act: A)

การดำเนินการหากมีการระบาดต่อเนื่องและมีความเสี่ยงสูงให้ดำเนินการตามแผนการบริหารความเสี่ยงในสถานการณ์โควิด การกำหนดให้นักศึกษาทุกคนและอาจารย์ทุกคนร่วบวคขึ้นเพื่อลดความเสี่ยงในการติดเชื้อ

6. ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ผ่านการฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการบริหารทางการพยาบาล
2. การจัดการเรียนการสอนบรรลุผลตามระยะเวลาที่แผนการศึกษา กำหนด ทำให้รู้ถึงการร่วมแรงร่วมใจกันของอาจารย์ผู้ร่วมสอน และพยาบาลพี่เลี้ยงประจำแหล่งฝึก ที่คอยเอาใจใส่ดูแลนักศึกษาอยู่ตลอดเวลา ซึ่งมากกว่าในภาวะปกติอีกด้วย
3. อาจารย์ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนตามที่กำหนดในแผนการจัดตามวัตถุประสงค์รายวิชา และมีการปรับกิจกรรมให้เหมาะสมและสามารถเป็นไปได้ พยาบาลพี่เลี้ยงสามารถดำเนินการได้ และมีการทำงานร่วมระหว่างอาจารย์นิเทศออนไลน์จากคณะและพยาบาลพี่เลี้ยงในหอผู้ป่วย เช่นกิจกรรมพัฒนานวัตกรรมอาจารย์นิเทศและพยาบาลพี่เลี้ยงร่วมให้การนิเทศ

7. ปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดความสำเร็จ

ปัจจัยเกื้อหนุนภายใน

1. ผู้บริหาร อาจารย์ทุกคน ตระหนักในผลกระทบ และพร้อมในการแก้ไขปัญหา จะเห็นจากการร่วมประชุมต่อเนื่อง และหาข้อมูลร่วมกันเพื่อนำมาวางแผนทั้งการติดตามสถานการณ์ การแสวงหาความร่วมมือกับเครือข่ายแหล่งฝึก การสนับสนุนให้กำลังใจนักศึกษาระหว่างฝึกในรูปแบบต่างๆที่อุปกรณ์การทำอาหาร และยืดหยุ่นในกรณีต่างๆตามเหมาะสมเพื่อลดความเครียดเพราะนักศึกษาจะไม่ได้รับอนุญาตให้เดินทางออกนอกพื้นที่
2. บุคลากรสายสนับสนุนตระหนักในการปรับการจัดการการเรียนการสอนร่วมสนับสนุนการทำงานของอาจารย์สามารถสนับสนุนได้รวดเร็ว
3. นักศึกษามีความเข้าใจและรับรู้ในความเสี่ยงรวมทั้งพร้อมปฏิบัติตามแผนการศึกษาที่กำหนด

ปัจจัยเกื้อหนุนภายนอก

1. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างอาจารย์และพยาบาลพี่เลี้ยงในแหล่งฝึก ทำให้มีการร่วมคิดร่วมทำอย่างเอื้ออาทรต่อกัน
2. ผู้ปกครองมีความเข้าใจในข้อจำกัดในการจัดฝึกภาคปฏิบัติ

8. แนวทางที่พัฒนาในอนาคต

1. การจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงในการฝึกภาคปฏิบัติ โดยจัดให้มีการพัฒนาโจทย์สถานการณ์ทางการพยาบาลและห้องปฏิบัติการทางการพยาบาลให้สามารถรองรับการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์เสมือน (simulation base education)⁴ ในกรณีที่ไม่สามารถไปฝึกภาคปฏิบัติได้ทั้งในรูปแบบออนไลน์และในคณะ
2. จัดให้มีการทำงานร่วมกับโรงพยาบาลเครือข่ายที่เป็นแหล่งฝึกในรูปแบบวิชาการต่าง ๆ ใกล้ชิด เช่น การฝึกความเชี่ยวชาญอาจารย์ในโรงพยาบาล (Faculty practice) การจัดตั้งศูนย์เป็นเลิศทางการพยาบาล (Nursing excellence center) เพื่อเป็นการพัฒนาร่วมและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี

การอภิปรายผล

จากผลดำเนินการดังกล่าวข้างต้น สามารถถอดบทเรียนเป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Good practice) เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหรือเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อยอดสำหรับการรับมือกับสถานการณ์โควิด เพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เพราะการสำเร็จการศึกษาไม่เป็นไปตามแผนการศึกษาในสาขาพยาบาลศาสตร์นั้น มีผลกระทบต่อการขาดแคลนอัตรากำลังด้านสาธารณสุขด้วย โดยเฉพาะในสถานการณ์เช่นนี้มีความต้องการมากขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นักศึกษาควรได้รับการดูแลให้สามารถเรียนตามแผนการศึกษาที่กำหนด ในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงความยืดหยุ่นในการบริหารมีความสำคัญมาก เพราะความยืดหยุ่นจะช่วยให้ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงได้⁹ และดังตัวอย่างในการปรับรูปแบบการจัดการศึกษาโดยการร่วมดูแลผู้สูงอายุในสถานการณ์ที่ได้รับผลกระทบจากโควิดอย่างเหมาะสมสะท้อนถึงการปรับตัวอย่างยืดหยุ่นส่งผลต่อประสบการณ์ที่น่าสนใจของนักศึกษาด้านสุขภาพ¹⁰ การดำเนินการจัดการสอนภาคปฏิบัตินี้ประสบความสำเร็จได้เพราะมีการยืดหยุ่นทันต่อเหตุการณ์จะช่วยให้องค์กรก้าวผ่านสถานการณ์ได้โดยไม่หยุดชะงัก มี resilience mindset คือพร้อมปรับเปลี่ยน¹¹

9. มาตรฐานระบบงานที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี

9.1 แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารความเสี่ยงจัดการศึกษาภาคปฏิบัติสาขาวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล ในสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติโดยมุ่งเน้นการบริหารความเสี่ยงในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ คือ โควิด-19 2019 ควรมีลักษณะดังนี้

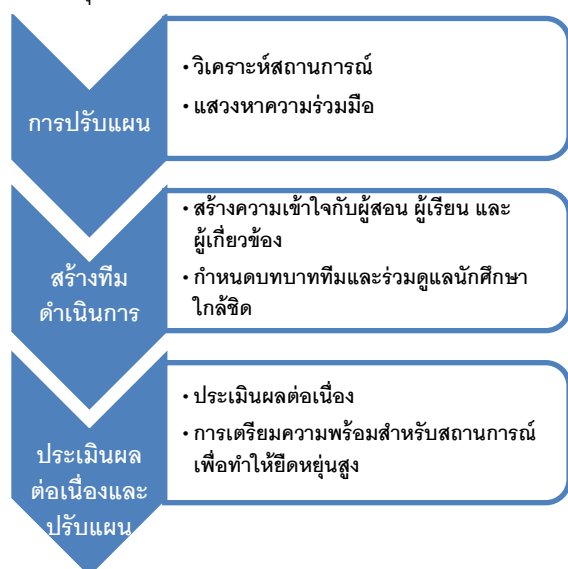
1. ผังการบริหารความเสี่ยงการศึกษาภาคปฏิบัติ ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1. การปรับแผน (Co creation in new planning ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สถานการณ์การระบาดในรอบนี้แม้จะเป็นรอบที่สองแต่ไม่สามารถประเมินสถานการณ์ได้ระยะยาวได้ต้องประเมินวันต่อวัน ดังนั้นความยืดหยุ่นในการพร้อมปรับแผนคือ การประเมินสถานการณ์แบบทันท่วงที การรับฟังเสียงสะท้อนจากผู้สอน ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย (stakeholder)⁷ เพื่อให้มีการเตรียมแผนรองรับไว้หลายทางเลือกจึงมีความสำคัญ

ผู้รับผิดชอบรายวิชาจะต้องมีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงเวลา 2) การแสวงหาความร่วมมือเป็นกระบวนการสำคัญมากต่อการสร้างทางเลือกไว้สำหรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นอาจารย์ทุกคนจึงต้องร่วมกันแสวงหาทางเลือกที่หลากหลายร่วมกันเพื่อนำมาวิเคราะห์แนวทางที่เป็นไปได้มากที่สุดที่มีประสิทธิภาพที่สุดและนักเรียนมีความเสี่ยงน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 สร้างทีมดำเนินการ (Team building) ประกอบด้วย 1) การสร้างความเข้าใจกับผู้สอน ได้แก่ อาจารย์ผู้นิเทศ พยาบาลพี่เลี้ยงที่สอนในคลินิก โดยมุ่งเน้นการปรับทักษะการใช้งานเทคโนโลยีและการมีแผนการสันทัดที่ชัดเจน มุ่งเน้นการวัดสมรรถนะที่จำเป็นของรายวิชา⁷ นอกจากนี้ยังต้องทำความเข้าใจกับนักศึกษา และผู้ปกครองเกี่ยวกับความจำเป็นในการปรับแผน แนวทางการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์โควิด-19 และทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่สายสนับสนุนในการอำนวยความสะดวก จุดมุ่งหมายของขั้นตอนนี้คือการส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาสามารถปรับตัวกับการเรียนออนไลน์ได้⁸ 2) การกำหนดบทบาทให้ชัดเจนระหว่างอาจารย์นิเทศที่ออนไลน์และพยาบาลพี่เลี้ยงที่สอนในคลินิกสำหรับรายวิชาที่อาจารย์ไม่สามารถไปนิเทศได้ตามมาตรการลดการเดินทาง และห้ามการเดินทางในบางพื้นที่ และจัดทำคู่มือและแผนสอนให้ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลต่อเนื่องและปรับแผน (Evaluation and Plan adaptation continuing) ประกอบด้วย 1) การประเมินผลต่อเนื่อง การติดตามสถานการณ์การเรียนการสอนต่อเนื่อง และการติดตามสถานการณ์โควิดต่อเนื่องเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดได้ในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยง เพื่อให้แก้ไขปัญหาอุปสรรคที่จะก่อให้เกิดผลกระทบได้ทัน⁷ 2) การเตรียมความพร้อมสำหรับสถานการณ์เพื่อให้มีความยืดหยุ่นสูง โดยทีมคณะกรรมการบริหารหลักสูตรติดตามให้การช่วยเหลืออาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาอย่างใกล้ชิด สนับสนุนทรัพยากร อำนวยความสะดวกทั้งต่ออาจารย์และนักศึกษา ขั้นตอนการดำเนินงานดังแสดงในรูปภาพที่ 1

รูปภาพที่ 1 แสดงแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารความเสี่ยงการฝึกปฏิบัติวิชาปฏิบัติการบริหารทางการพยาบาล

9.2 แนวปฏิบัติที่ดีในการประเมินและเตรียมความพร้อมของนักศึกษา ก่อนฝึกภาคปฏิบัติในสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

แนวปฏิบัติที่ดีในการเตรียมความพร้อมก่อนการฝึกปฏิบัติทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลเพื่อให้เกิดความปลอดภัยสูงสุด ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. นักศึกษาทุกคนโหลด Application: หมอชนะ เพื่อให้รับรู้การเตือนในกรณีมีความเสี่ยง
2. นักศึกษาใส่หน้ากากอนามัยในการปฏิบัติงานที่มีความใกล้ชิดผู้ป่วย
3. นักศึกษำบันทึกใหม่ใหม่ในช่วงมีการระบาดเพื่อให้มั่นใจว่าไม่เป็นกลุ่มเสี่ยง
4. นักศึกษาเคร่งครัดในการล้างมือเป็นระยะระหว่างปฏิบัติงาน
5. ในกรณีสงสัยว่ามีความเสี่ยงใด จะงดการฝึกปฏิบัติทันที
6. นักศึกษารับผิดชอบตนเองไม่ไปในที่เสี่ยงเพราะจะทำให้รับเชื้อโดยไม่รู้ตัวอันจะเป็นโอกาสนำเชื้อสู่ผู้ป่วยในความดูแลได้
7. รายวิชาที่ฝึกปฏิบัติในช่วงเวลาที่มีการระบาดมีการประเมินความเสี่ยงร่วมกับแหล่งฝึก และวางแผนการฝึกร่วมกันเพื่อลดความเสี่ยงให้นักศึกษาและลดโอกาสการนำเชื้อโดยนักศึกษา
8. สนับสนุนวัสดุจำเป็นให้นักศึกษาเช่น surgical mask เป็นต้น
9. พิจารณาการจัดซื้อประกันความเสี่ยงโควิดเป็นหมู่คณะในระหว่างการฝึกภาคปฏิบัติ

ตัวอย่าง กรณีฝึกในช่วงมีการระบาดของ Corona virus-19.

มาตรการการดูแลขณะฝึกปฏิบัติงานขณะปฏิบัติงานตามแหล่งฝึก

วิชาปฏิบัติการบริหารทางการพยาบาล

1. โหลด Application: หมอชนะ ประเมินและบันทึก timeline ทุกวัน ลงในไลน์กลุ่มของแต่ละแหล่งฝึก

วิธีการปฏิบัติ

- 1.1 เข้าระบบลงทะเบียนและประเมินให้เรียบร้อย
- 1.2 บันทึกภาพหน้าจอผลการประเมิน ใส่ลงในบันทึกของไลน์ (line note) แล้วสร้างเป็นแฟ้ม (folder) ของตัวเอง (ไลน์เฉพาะแหล่งฝึกของตัวเอง เช่น ทำยาจ รายงานในกลุ่มทำยาจ เป็นต้น)
- 1.3 บันทึก timeline ตัวเองทุกวัน ลงในโน้ตของตัวเอง (ไลน์เฉพาะแหล่งฝึกของตัวเอง) ตัวอย่างแนวปฏิบัติ รายวิชาปฏิบัติการบริหารทางการพยาบาลและตัวอย่างการบันทึก timeline ดังแสดงรูปภาพที่ 2

มาตรการการดูแลขณะฝึกปฏิบัติงานขณะปฏิบัติงานในแหล่งฝึก

วิชาปฏิบัติการบริหารทางการพยาบาล

1. โหลด Application: หมอชนะ ประเมินและบันทึก timeline ทุกวัน ลงในไลน์กลุ่มของแต่ละแหล่งฝึก

วิธีการปฏิบัติ

- 1.1 เข้าระบบลงทะเบียนและประเมินให้เรียบร้อย

1.2 บันทึกภาพหน้าจอฟผลการประเมิน ใส่ลงในบันทึกของไลน์ (line note) แล้วสร้างเป็นแฟ้ม (folder) ของตัวเอง (ไลน์เฉพาะแหล่งฝึกของตัวเอง เช่น โรงพยาบาลท่ามาย รายงานในกลุ่มท่ามาย เป็นต้น)

1.3 บันทึก timeline ตัวเองทุกวัน ลงในโน้ตของตัวเอง (ไลน์เฉพาะแหล่งฝึกของตัวเอง)

ตัวอย่างการบันทึก timeline

11 ธันวาคม 2563

8.00 น. นั่งรถสองแถวไปลงที่ท่ารถตุ้มหาชัย (ใส่หน้ากากอนามัยตลอด)

9.00 น. นั่งรถตุ้มหาชัยไปเซ็นทรัลพระราม 2 (ใส่หน้ากากอนามัยตลอด)

11.30 น. นั่งรถตุ้มหาชัยไปพัตยาโดยลงรถที่เซ็นทรัลเฟสติวัลพัตยา (ใส่หน้ากากอนามัยตลอด)

12.20 น. ทานอาหารที่เซ็นทรัลเฟสติวัลพัตยา (ถอดหน้ากากอนามัยตอนกินข้าว)

14.00 น. นั่งรถสองแถวไปที่พัก (ใส่หน้ากากอนามัยตลอด)

19.00 น. ไปงานคอนเสิร์ต music festival Pattaya (ใส่หน้ากากอนามัยตลอด)

23.30 น. เดินกลับที่พัก

2. ไม่อนุญาตให้ออกนอกพื้นที่ควรรอยู่บริเวณหอพักและโรงพยาบาลเท่านั้น

ห้ามออกจากเขตอำเภอโดยเด็ดขาด

3. กลับเข้าหอพัก ไม่เกิน 1 ทุ่ม และรายงานในเวลา 1 ทุ่มตรงทุกวัน ในไลน์กรุปใหญ่ โดยให้ตัวแทนหรือหัวหน้ากลุ่ม รายงาน (ไลน์บริหารทางการพยาบาล)

4. ไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรการนี้ได้ จะพิจารณางดการฝึกงานของ นศ.

รูปภาพที่ 2. แนวปฏิบัติที่ดีในการปฏิบัติระหว่างฝึก

สรุป

แนวปฏิบัติที่ดี เรื่อง การบริหารความเสี่ยงจัดการศึกษาภาคปฏิบัติวิชาชีพปฏิบัติการบริหารทางการพยาบาล ในสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การมีเป้าหมายชัดเจน แต่ยืดหยุ่นสูงในกระบวนการมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารความเสี่ยงเพื่อลดผลกระทบ โดยจะต้องวิเคราะห์สถานการณ์รอบด้านทันเหตุการณ์ และประเมินศักยภาพต้นทุนที่มีอยู่เพื่อนำมาสร้างทางเลือกในการตัดสินใจ ซึ่งสิ่งต่างๆจะเกิดขึ้นได้ กระบวนการสร้างทีม ทำงานเป็นทีมเป็นปัจจัยสำคัญ โดยมีปัจจัยเกื้อหนุนในระดับสถาบัน ระดับองค์กร โดยเฉพาะระดับนโยบายมหาวิทยาลัยที่ให้การสนับสนุนเต็มที่ในการอำนวยความสะดวกการทำงานและงบประมาณที่จำเป็น ในยุค New normal ระบบกลไกการทำงานที่มีความยืดหยุ่นสูงจะทำให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

10. เอกสารอ้างอิง

1. ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19. รายงานสถานการณ์โควิด-19. [online] เข้าถึงจาก: <https://www.facebook.com/informationcovid19>. 2563.
2. ศรุตตานนท์ ชอบประดิษฐ์. 2563. วิกฤตโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไร. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์*. 3(2): 1-14.
3. กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. มาตรการและการเฝ้าระวังการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019(COVID-19). [online] เข้าถึงจาก: <https://www.mhesi.go.th>. 2564.
4. สายสมร เกลยกิตติ., จินตนา อาจสันเทียะ และ มักเตลานา สุภาพร ดาวดี. 2563. ผลกระทบโรคระบาด COVID-19: การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล. *วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล*. 36(2): 255-262.
5. สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคเหนือ. 2560. *แนวทางการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best practice)*. กรุงเทพฯ ฯ: บอยการพิมพ์.
6. สิริพร อินทสนธ์. 2563. โควิด - 19 : กับการเรียนการสอนออนไลน์ กรณีศึกษา รายวิชาการเขียนโปรแกรมเว็บ. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*. 22(2): 203- 214.
7. พัชรภรณ์ ดวงชื่น. 2563. การบริหารจัดการศึกษารับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด-19. *วารสารศิลปการจัดการ*. 4(3): 783-795.
8. กรรณิการ์ แสนสุภา และคณะ. 2563. การปรับตัวของนักศึกษาในสถานการณ์โควิด-19. *วารสาร มจรมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*. 6(2): 79-92.
9. จิรัชญา ศุขโกคา และ วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. 2563ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของการบูรณาการการเรียนรู้ระหว่างองค์กร. *Humanities, Social Sciences and arts Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 12(4): 180-194.
10. Ferguson, C.C, Figy, S.C and Manley, N.A. Nursing Home Education During the COVID-19 Pandemic. *Journal of Medical Education and Curricular Development*. 8: 1-7.
11. Resilience อีกแนวคิดบริหารองค์กรที่มาแรงในยุคโควิด. [online] เข้าถึงจาก: <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/918912>. 2564